

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv
Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor**

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

26. Goæ à Xauerio gesta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

vt de Apostolo Romam ineunte loquitur S. Leo. Maij 6. anno 1541. Xauerius primum ingreditur, tantumque valuit, eius quo agebatur inuicta vis spiritus, vt cum factu grande summéque arduum videretur vel eius solam Metropolim Goam Christianæ reddere pietati, alios tamen tot populos falsorum cultores Deorum ad Christum perduceret, ac si Christianitatem nactus illic foret non modo sinceram, & integram, sed laborum suorum, à quibus tantopere abhorrebat adiurricem. Nec id sola egere miracula, quibus illi Deus velut Apostolo eam barbarorum conciliauerat venerationem, vt naturæ Deum nominarent; sed labor humano maior, suo tantum vnus desiderio minor; sed inexpletæ caritatis; sed ipsis miraculis exempla vitæ mirabiliora, difficultates ei ardor ineluctabiles complanarunt, earumque fecere victorem, assertoremque animarum innumerabilium ex probrosa, & sæua tyrannide scelerum, auitarumque superstitionum in suauissimam Christi libertatem.

26
Goa à Xauerio gesta.

26. Goa igitur ingressus, diuertit in nosocomium, nec solum nomine paupertatis, verum etiam seruitutis, vt qui sua ægrotis obsequia subleuandis eorum animis, & corporibus dicaret. Exin operi manum priusquam adijceret in ministerio animarum, Episcopum adit, aduoluitque ad illius pedes, Pontificium illi diploma exhibet, exponit Pontificis, Regisque consilium in sui ad eas Prouincias destinatione, professus velle se ex illius nutu omninò pendere; nec Apostolici Nuntij potestate nisi pro eius arbitrio, & sententia vsurum, quem morem vir sanctus apud omnes Ecclesiæ Præsules, perpetuum tenuit, tum quod eò priuatae humilitatis suæ amore ferebatur, tum quòd mirum quantum promouendis diuini honoris rationibus intelligeret conferre illam non modo Antistitum sed inferiorum quoque obseruantiam sacerdotum, nedum vt iis obesset, easve retardaret. Nam vt crebrò suos monebat Ignatius dimissioni modestæ, ac placidæ non ægrè conceditur, quod potestati, & auctoritati plerumque denegatur; pronam enim ad fauendum sibi modestia efficit præiudicium beneuolentiam; auctoritas, maxime si suas tantisper excedat lineas, potestatis diuersæ & æmula iura inter se committit, quo nihil est vel ad animarum salutem nocentius, vel ad offensionem populorum perniciosius. Sedebat tunc Goa Episcopus Ioannes Albucherchus è Sancti Francisci Ordine, cui pro sua insigni virtute facillimè cum Xauerio in Dei gloriam conuenit, atque in nexum amicitia constantis, quam par alterius in alteram affectus, & veneratio semper auxit. Is humo Xauerium attollens, inspecto Pontificis restitutoque diplomate, fore sibi gratissimum edixit, tota vteretur fungereturque potestate, quam illi tribuerat Pontifex, sua quin etiam, quicquid in manu ac potestate esset, prolixè derulit. Ergo his perfunctus officiis, suum Xauerius mox opus aggreditur, cuius in excolendo seipso, & proximo, quotidianus hic ordo fuit. Tres, aut, si quando vrgeret necessitas, quatuor, nocturnæ quieti horas dabat; sed eas, ægrorum quibus ministrabat curatione sa-

pius

pius abruptas, quod enim Mozambici hoc & Goæ solenne seruauit; periculosissime omnium decumbenti iacere à pedibus, vt eius qualibet voce aut gemitu excitus, ad opem statim exurgeret: noctis residuum vendicabat sibi precatio, quod diurnæ occupationes vix illi ad eam quicquam relinquerent temporis; summo mane ex suo, in nosocomium transibat leproforum, quod erat in suburbio situm, adibat seorsum singulos, consolabatur dulci allocutione, iuuabat subsidio ab Lusitanis corrogato, quos expertus est semper ad quæcumque optasset liberalissimos. Sub hæc eorum confessiones audiebat, reficiebátque communi ad omnes adhortatione, postquam, si foret dies festus, sacris operatus cœlestem iis cibum porrigebat, inde se in urbem referens ad Lusitanos concionabatur: argumenta verò concionum cuiusmodi essent, quàm opportuna solutis moribus profligatissimi populi adstringendis; vi quanta intimi ardoris vibrarentur, conuersiones animorum ex iis consecutæ, re quauis certius & luculentius prodidere. Cum enim antea prodigio simile haberetur præterquam in Pascha, sacram mensam adire; tunc cœpit portento videri similior, qui ad illam etiam sæpius quàm mensibus singulis non adiret: suis itaque Roman ad nostros literis aiebat se si denum hominum obire vires potuisset, ac locis decem eodem tempore, confitentibus adesse, tantæ illorum frequentia minimè suffecturum. Cumque hos motus in iis cicerent, Euangelij effata quæ ex æternorum expressa meditatione, & clara in luce dicendo posita, eorum animis vehementius imprimebat, inde fructus ferebant quos solet vera, & seria vitæ mutatio edere; eiectiones pellicum ab consuetudine, atque ab ædibus; pactorum per fraudem contractorum rescissiones, restitutiones iniquè partorum; vindicata pristina libertati, quæ iniuste possidebantur mancipia, sedatas dissidentium simultates; redditam famam quibus perperam erepta fuerat, & his similia quibus breui Goa speciem induit, aded hesternæ ab similem vt ad eam stuperent etiam ethnici; atque hic horas ante meridiem occupabat labor. Post verò fidei symbolum feriatibus diebus populo explanabat, eo omnis generis concursu, qui contineri templis quantumuis capacibus non posset, in quo Lusitanicè cum diceret, studiosè tamen rusticæ, & crassum sectabatur linguæ idioma, vt ab auditore perciperetur facilius, qui ferè ex India ortus, Lusitanicum purum non assequeretur. Profestis diebus visibat carcerem, docebat vinctos examinandæ conscientia ac purgandæ modum, excipiebat confitentes, idque si tunc primum ad se accederent de vitæ totius antea culpæ. Progressus inde urbis obibat vicos & aris pulsu quod manu gerebat, excitato ad fora & compita populo, magna voce parentes, & heros rogabat, animum religione absoluerent qua tenebantur erga liberos & seruos, eosque mitterent ad condiscenda Christianæ fidei rudimenta; quod impetrabat tam liberaliter, vt ipsimet & patres, & domini, & tota familia ad eum confluere: accurrebant ad illum & pueri semper ad trecentos, quibus ipse stipatus procedebat in templum, vbi summa credendi capita exponens, interpungebat probè viuendi monitis, & pia morum institutione, quo eius in-

E uento,

uento, nullum æquè publico profuit; nam si diuinorum, & Christiani officij planè expers fluxerit prima ætas, vti Goæ factum eatenus fuerat, sperari, nisi miraculo non potest, fore vt recti, & Dei amantem animum induant, quibus penè cum lacte infusa prauitas, cum ipsa semper ætate creuerit; his autem pueris Christiana doctrina, & sanctimonia imbuendis tantum viri Dei valuit solers ardor, vt non aliundè maiori rubore suffunderetur parentum vita licentior, quàm virtute simplici filiorum: à quibus candore puerili, sed virili studio dum carpi se ferrent, emollicbantur, ducique se ab iis ad Xauerium iuebant à quo ipsi audirent quæ ipsos pudebat interrogare à filiis. Hinc natum quod lege perpetua tunc primum sanxit præsul Albucherchus, Goæ in posterum singulis in templis, vt erudirentur pueri in rebus diuinis, quod magno nunc etiam familiarum bono obseruatur. Ad hanc viri sancti solertiam accedebat modus priuata consuetudinis cum facinorosis, qui nihil saperet austerum, & asperum, à quo velut à rhamno sibi metuerent; sed è contrario mite ac placidum, eoque suauius, quo essent peius animo comparati; matris planè in morem quam tenerius afficit amor iacentis ex morbo filij, quàm benè valentis; nam quorum improbitas vulgo nota, eos & adspiciebat hilarius, & beneuolentiæ singularis vrbانيتibus mulcebat, conuiuiam ad prandium se illis offerens, vtrò rogans videre illorum & filios, & domos, atque aded pellices, quas aut iis cognatas, aut honesti obsequij ancillas fingebat se credere, seque ab hominibus scelestis & perditis diligi magni faciebat, haberique ab iis minimè alienus; vt si quem ipsorum clementissimus Deus penitentiæ factorum pungeret, is in promptu haberet, cui libenter confideret haud minori spe consolationis quàm certi remedij; vtque ipse, amicitia iure parra fiducia, vtrò se sensim in arcanam eorum conscientiam penetraret, & morbis illius faceret medicinam. Et hic eminebat ars mirabilis charitatis, in complanandis corrigendæ vitæ difficultatibus; in excipiendis, laudandisque illorum conatibus, tametsi exilibus, sed quales poterat eorum debilitas spondere, in iungenda cum iis opera ne soli labore confessionis apparandæ, ac luendæ post illam, admissorum poenæ grauius premerentur, quibus agendi præsidij vt mirè suauibus; sic efficacibus, quos Goæ totaque Indiâ quæstus animarum collegerit, opportuniùs libro quarto scribam.

27
Primus in Piscariam insulam Fidei ingressus.

27. Sex menses non totos in emendanda Goa feliciter sumpserat, cum Deo visum illius virtuti patientiorem campum aperire, & Apostolicum ardorem ad convertendos infideles educere; id occasione quam narro factum. Oram illam quam dixi ad ortum Indiæ, quæ à Conorino, ad insulam Manar progreditur Piscaria nomine appellatam, principio adibant negotiatores Saraceni, qui paulatim numero, armis, & re aucti Paravos indigenas longè viribus impares pergebant opprimere, dum anno tandem 1532. casu improviso, lentata diu patientia in rabiem erupit, illorumque internecione iugum insolens excutere decreuit. Rixa inter vnum ex primariis Parauis, & Saracenum orta, facta minis adiungens Saracenus in aurem Parauis, cum auriculæ parte lacera reuulsit, quo contumeliæ